

Bij gebruik graag vermelden:

Huub Wijffjes, 'In Memoriam Carel Enkelaar (1920-1996)' *De Journalist* 16 juni 1996, p.41

Carel Enkelaar (1920-1996)

Nieuwsgierig, onverzettelijk en onbescheiden. Dat zijn de karakteristieken die je het meest hoort als je het over Carel Enkelaar hebt. Op zondag 2 juni overleed op 75-jarige leeftijd de oud-journalist van *de Volkskrant* en eerste hoofdredacteur van het *NTS-Journaal*.

Enkelaar behoorde tot de generatie naoorlogse journalisten, die zonder noemenswaardige opleiding, maar op pure daadkracht en creativiteit en voortgedreven door een onblusbare nieuwsgierigheid carrière maakten. Enkelaar was een draufgänger, een bulletje bluf met een hartgrondige afkeer van bureaucraten, pennenlikkers en mensen die hun vak niet verstonden. Zijn leven - door hemzelf in 1992 opgetekend in het 500 bladzijden tellende borreltafel-boek *Ooggetuige* - is een voortdurende liefdesverklaring aan de doeners, Enkelaar zelf voorop. Het is een aaneenschakeling van enerverende blufverhalen, sterke staaltjes bij onverbiddelijke deadlines, creatieve vondsten en ontmoetingen met de grootheden van de aarde, te beginnen in Nederland. Maar ook van conflicten, dat spreekt vanzelf bij zulke dadendrang.

Enkelaar begon als 18-jarige verslaggever bij het katholieke dagblad *Het Centrum* in Twente. Hij hing sportuitslagen op en bezocht vergaderingen van katholieke organisaties. Aan het einde van de oorlog runde hij met zijn broers de Twentse editie van het illegale *Het Parool*. Bij die krant zou hij na de oorlog sterverslaggever kunnen zijn geworden, ware het niet dat hij, na een eigenmachtige poging de Twentse editie te verkopen aan drukkerij Van der Loeff, hoogstpersoonlijk door *Parool*-directeur Wim van Norden werd ontslagen.

Sterverslaggever werd hij desondanks, maar dan in het oude katholieke nest. Bij Joop Lückers *de Volkskrant* versloeg hij de bijzondere rechtspraak, trok met 'onze jongens' mee in de politionele acties en scheerde met een Dakota boven het in februari 1953 overspoelde Zeeland. Terwijl de Rijksvoorlichtingsdienst nog geen uitspraak had gedaan, schreef hij al over 'zeker 1000 doden'. Het kostte *de Volkskrant* 500 opzeggingen wegens 'te sensationele berichtgeving', maar Enkelaars naam als razende reporter was gevestigd.

Misschien omdat hij ook de televisiekritieken schreef, werd hij in 1955 gevraagd hoofdredacteur te worden van het *NTS-Journaal*. Voor 1000 gulden salaris per jaar minder nam hij de uitdaging aan en op 5 januari 1956 ging de eerste actualiteitencarrousel van de Nederlandse omroep de lucht in. Het eerste van een lange reeks conflicten met omroepbonzen was daaraan vooraf gegaan. De NCRV weigerde toe te staan dat in de leader van het *Journaal 2* seconden een ballerina in pirouette was te zien. Onchristelijk en daardoor niet passend bij de gezamenlijkheidsgedachte achter de NTS, meende de NCRV.

Carel Enkelaar en de omroep, dat was Kuifje in televisieland. Het was pionieren met bescheiden middelen; improvisatie was troef. De filmblikken van de redactie moesten soms over de trein Hilversum-Amsterdam heen worden gegooid om op tijd de uitzendstudio te kunnen halen, want de twee panden werden door de spoorlijn gescheiden. Enkelaar voelde zich op dat soort momenten als een vis in het water, maar zodra het op routine en vaste structuren aankwam waren er aanvaringen. Groots en meeslepend wilde hij leven en dat kost nu eenmaal geld en bravoure. Niet iedereen wil dat geven.

Als hoofd van de NOS-televisie (sinds 1966, na een kort en duister avontuur in de wereld van film en commerciële televisie) overschreed hij regelmatig begrotingen. De jeugdserie *Floris* kostte vier keer zoveel als was gepland. Voor het staatsbezoek van koningin Juliana aan Indonesië bracht Enkelaar 27 man in stelling, spendeerde 6 ton NOS-geld (onder andere aan werk voor zijn broers Henk en Joop) en de reportagereis werd daardoor in zijn eigen *Volkskrant* smalend als "Circus Enkelaar" geafficheerd. Zelf liep hij te hoop tegen de enorme

bureaucratische bolwerken van de omroep (“bewust of onbewust zand strooien in een goed lopend programma-apparaat” noemde hij dat), maar zijn bijdrage aan het *Telegraaf*-beeld van “holle bolle NOS” kon ook niet helemaal weggecijferd worden. De Indonesië-reis kostte alleen al meer dan twee keer zoveel als de NOS jaarlijks kwijt was aan alle KNVB-voetbal-uitzendingen.

Bij zijn pensionering in 1985 vertrok Enkelaar verbitterd en somber over de onmacht en onkunde van het omroepbestel. Hij bleef nog als omroepadviseur overal actief. Carel Enkelaar leefde 75 jaar recht door zee, meestal met the sky als the limit.